

**ADABIYOT DARSLARIDA VIRTUAL TA'LIMIY
TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH**

O'rinboyeva Latofat G'aybillayevna

Jizzax davlat pedagogika universiteti Akademik litseyi

ona tili va adabiyot fanlar kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqola adabiyot darslarida virtual ta'limiy texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati, usullari va samaradorligini tahlil qiladi. Maqolada virtual vositalarning o'quv jarayonini qiziqarli va interaktiv qilishdagi roli ko'rsatilgan. Tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llash zaruratini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: virtual ta'lim, adabiyot darslari, texnologiyalar, interaktivlik, innovatsiya, samaradorlik.

Adabiyot darslari nafaqat bilim olish, balki badiiy asarlar orqali ma'naviy va estetik tarbiya berishga qaratilgan. Bugungi kunda ta'lim sohasida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonini yanada mazmunli va samarali qilishga imkon beradi. Virtual ta'limiy texnologiyalar nafaqat ta'lim sifatini oshirish, balki o'quvchilarning qiziqishini orttirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada adabiyot darslarida virtual ta'lim texnologiyalarining o'rni va amaliyotdagi natijalari o'rganiladi.

Mazkur tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil – ilmiy adabiyotlarni o'rganish orqali virtual texnologiyalarning ta'limdagi o'rnini aniqlash.

Eksperiment – adabiyot darslarida virtual ta'lim vositalarini qo'llash va uning samaradorligini baholash.

So'rovnoma – o'quvchilarning virtual texnologiyalarga bo'lgan munosabatini o'rganish.

Kuzatish – dars jarayonidagi interaktivlik darajasini baholash.

Adabiyot darslarida virtual ta'limiy texnologiyalardan foydalanish o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qilish uchun ajoyib imkoniyat yaratadi. Bu usullar o'quvchilarning mavzuga bo'lgan qiziqishini oshirish, o'quv materiallarini interaktiv tarzda o'zlashtirish va o'qitish jarayonini muhim darajada innovatsiyalashga yordam beradi. Quyida virtual ta'limiy texnologiyalarni adabiyot darslarida qo'llash usullari haqida ba'zi fikrlar keltirilgan:

Elektron taqdimot va resurslardan foydalanish

Adabiyot darslarida elektron taqdimot va resurslardan foydalanish, o'quvchilarning materialni vizual va qiziqarli shaklda qabul qilishini ta'minlaydi. Ushbu yondashuv dars jarayonini boyitib, o'quvchilarning e'tiborini jalb qilishga va mavzuni samarali o'zlashtirishga yordam beradi.

PowerPoint taqdimotlari

PowerPoint taqdimotlari adabiyot darslarining ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarga muallif va asar haqida muhim ma'lumotlarni qisqacha va vizual shaklda taqdim qilish imkonini beradi:

- Muallif haqida ma'lumot: Asarlar muallifining hayoti, ijodi va davriga oid faktlar.
- Asarning janri va davri: Asarning qaysi janrga mansubligini va u yozilgan tarixiy davrni tushuntirish.
- Asar mazmuni haqida qisqacha sharhlar: Har bir sahnani qisqacha ko'rib chiqish yoki asosiy qahramonlar haqida ma'lumotlar.

Misol: Abdulla Qodiriyning "O'tgan kunlar" asariga bag'ishlangan taqdimotda uning hayot yo'li, asarning yozilish tarixi, asosiy qahramonlar va mavzular haqida slaydlar qo'shilishi mumkin.

Interaktiv slaydlar

Interaktiv slaydlar dars jarayonini yanada qiziqarli va jonli qiladi. O'quvchilarni faol ishtirokchi qilish uchun quyidagi elementlar qo'shilishi mumkin:

- Testlar va savol-javoblar: Asar bo'yicha tezkor testlar yoki muloqotga chorlovchi savollar.

- O'y-qoidalarini sinash: Asardagi voqealar ketma-ketligini to'g'ri tartibga keltirish, qahramonlarning fe'l-atvorini tahlil qilish.

- Javoblarni muhokama qilish: Har bir savolga javob berilgandan so'ng, guruh bilan natijalarni tahlil qilish imkonini yaratish.

Misol: Kahoot platformasi yordamida "O'tgan kunlar" asaridagi voqealar ketma-ketligi bo'yicha interaktiv viktorina tashkil etish.

Raqamli kitoblar va qo'llanmalar

Raqamli resurslardan foydalanish dars jarayonini osonlashtiradi va o'quvchilar uchun qulay o'qish imkoniyatini ta'minlaydi:

- Elektron kitoblar: Asarlarni raqamli shaklda o'qish orqali o'quvchilar istalgan joyda materialni qayta o'qib chiqishlari mumkin.

- Qo'llanmalar va sharhlar: O'quvchilarni matnni tahlil qilishga yo'naltiruvchi qo'llanmalar, savol-javoblar to'plami yoki asar xaritalari.

- Ilovalar: Kitoblarni o'qish yoki tinglash uchun "LitRes" yoki "Audible" kabi platformalardan foydalanish.

Misol: Abdulla Qodiriy asarlari bo'yicha raqamli qo'llanma yaratish va uni PDF formatida o'quvchilarga taqdim etish.

Bu texnologiyalarni darslarda to'g'ri va muvofiq tarzda qo'llash orqali adabiyot fanini zamonaviy, interaktiv va samarali tarzda o'qitish mumkin.

Virtual sayohatlar va asarlarni vizuallashtirish

- Virtual muzeylarga sayohat: Mualliflarning uy-muzeylari yoki ular yashagan tarixiy joylarga virtual tashrif.

- Asar voqealari sahnasini 3D modellashtirish: Asar mazmunini chuqurroq tushunish uchun o'quvchilarga sahna va muhitni ko'rsatish.

. Interaktiv platformalardan foydalanish

- Kahoot yoki Quizizz: Matn mazmuni bo'yicha savol-javob o'yinlarini tashkil qilish.

- Padlet va Jamboard: O'quvchilarning asar haqidagi fikrlarini kollektiv tarzda ifodalashlari uchun.

- Edmodo yoki Google Classroom: O'quv jarayonini boshqarish va uyga vazifalarni topshirish.

Multimedia materiallari

- Audio kitoblar: Matnlarni tinglash orqali tushunish qobiliyatini rivojlantirish.

- Videodarslar: Dars davomida asarlarning qisqa ekranlashtirilgan variantlari yoki sharhlarini tomosha qilish.

- Podkastlar: Asar tahlillari yoki mualliflar hayoti haqida tinglash.

Gamifikatsiya (o'yinga asoslangan ta'lim)

- Adabiy viktorinalar va testlar: O'quvchilarning bilimlarini sinash uchun o'yin tarzida testlar tashkil qilish.

- Role-play: Asar qahramonlarini jonlantirib, ularning o'rniga kirish orqali voqeani his qilish.

Mualliflik loyihalari va ijodiy topshiriqlar

- O'quvchilar virtual asboblardan yordamida o'z she'rlarini yozib, ovoz berishlari yoki o'z hikoyalarini yaratishlari mumkin.

- O'quvchilar asarlarni qisqacha animatsion videolarda sahnalashtirishlari mumkin.

Adabiyot darslarida virtual ta'limiy texnologiyalardan foydalanish nafaqat mavzuni yaxshi o'zlashtirishga, balki o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Ushbu texnologiyalarni dars jarayonida to'g'ri tanlash va qo'llash orqali zamonaviy ta'limni yangi bosqichga olib chiqish mumkin.

Virtual ta'lim texnologiyalari o'quv jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatish bilan birga, ba'zi muammolarni ham keltirib chiqaradi. Masalan, texnologik vositalar yetishmasligi yoki ulardan foydalanish bo'yicha o'qituvchilarning malakasi pastligi dars samaradorligini pasaytirishi mumkin. Shunday ekan, virtual texnologiyalardan samarali foydalanish uchun o'qituvchilarni maxsus tayyorlash va texnologik infratuzilmani rivojlantirish zarur.

Xulosa

Adabiyot darslarida virtual ta'lim texnologiyalarini qo'llash o'quv jarayonini innovatsion va interaktiv qilishda muhim ahamiyatga ega. Quyidagi takliflarni ilgari suramiz:

Virtual ta'lim platformalarini joriy qilish uchun maxsus metodik qo'llanmalar yaratish.

O'qituvchilar uchun virtual texnologiyalardan foydalanish bo'yicha malaka oshirish kurslarini tashkil etish.

Maktablar texnologik vositalar bilan ta'minlanishini yaxshilash.

Mazkur maqola o'quv jarayonida virtual texnologiyalarning o'rnini chuqurroq anglash va samarali amaliyotlarni joriy etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

ADABIYOTLAR.

1. Ally, M. (2004) Foundations of Educational Theory for Online Learning. Athabasca: Athabasca University.
2. Gagnon, G.W. & Collay, M (n.d) Constructivist Learning Design. Retrieved on 3.7.10 from
3. Heinich, R., Molenda, M., Russell, J. D., & Smaldino, S. E. (2002). Instructional Media and Technologies for Learning. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
4. Kalat, J. W. (2002) Introduction to Psychology. CA: Wadsworth-Thompson Learning.
5. Lincy, S. Belgiliya (2015) Teaching "A Raisin in the Sun" using Virtual Classroom – A Study. M.A. Project. CTTE College for Women, Chennai.
6. McLeod, G (2003). Learning Theory and Instructional Design, Learning Matters, 2 (3) 101-110.
7. Modritscher, Felix (2006) "E-Learning Theories in Practice: A Comparison of Three Methods" Journal of Universal Science and Technology of Learning, 3-18.
8. Sasikumar (2008). Instruction Design and E-learning: Issues and Challenges. Indo-ASEAN Conference on e-learning. Retrieved on 30.09.10 from <<http://thelittlesasi.wikidot.com>>.